

Evidentiranje zadužnice kod izdavatelja

Neven Baica, mag. oec.

Zadužnica i bjanko zadužnica po karakteristikama pripadaju instrumentima osiguranja plaćanja. U ovom članku pojašnjavamo načine evidentiranja poslovanja sa zadužnicom i bjanko zadužnicom kod dužnika (izdavatelja zadužnica) i vjerovnika (ovrhovoditelja).

1. Uvod

Zadužnica i bjanko zadužnica su isprave koju dužnik ispostavlja vjerovniku kao instrument osiguranja plaćanja. No, ovim ispravama dodijeljen je i učinak rješenja o ovrsi kojim se zapljuje tražbina po računu i prenosi na ovrhovoditelja. Upravo ova karakteristika značajno je povećala upotrebu zadužnice, koja je danas u potpunosti istisnula mjenicu s liste popularnih instrumenata osiguranja plaćanja.

Dakle, zadužnica je instrument osiguranja plaćanja, koji je istovremeno i rješenje o ovrsi. Stoga je zadužnica uglavljena u odredbe **Ovršnog zakona** (Nar. nov., br., 112/12, 25/13-Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, 93/14, 55/16 -Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 73/17, 131/20, 114/22 i 6/24). Odredbama navedenog propisa regulirana je primjena:

- **zadužnice** (koja se u praksi još naziva i *običnom zadužnicom*) i
- **bjanko zadužnice**.

Oblik i sadržaj zadužnice i bjanko zadužnice od 1. siječnja 2023 reguliran provedbenim propisima donesenim na temelju odredbi Ovršnog zakona i to:

- Pravilnikom o obliku i sadržaju zadužnice (Nar. nov., br. 115/12, 82/17 i 154/22.; u daljnjem tekstu: Pravilnik o zadužnici),
- Pravilnikom o obliku i sadržaju bjanko zadužnice (Nar. nov., br. 115/12, 82/17 i 154/22.; u daljnjem tekstu: Pravilnik o bjanko zadužnici); te

U ovom članku pojašnjavamo načine evidentiranja izdanih zadužnica kod dužnika, te prenosimo odredbe iz pravnih izvora koji su relevantni za postupke evidentiranja zadužnice kod njezina izdavatelja. O novim obrascima zadužnice i bjanko zadužnice, pisano je u članku "**Novi obrasci zadužnice i bjanko zadužnice**" koji je objavljen u časopisu RiPup 5/2023.

U nastavku dajemo primjere evidentiranja koja se jednako odnose na tzv. običnu zadužnicu i na bjanko zadužnicu. Stoga u nastavku teksta za obje vrste zadužnice koristimo izraz *zadužnica*.

2. Evidentiranje kod izdavatelja zadužnice

Nedostatna zaštita dužnika u poslovanju zadužnicom koja je postojala do 31. kolovoza 2017. godine, razvila je metode evidentiranja koje omogućuju detaljno praćenje izdanih zadužnica, stanja duga temeljem kojih su izdane i postupaka koji su u tijeku. Istovremeno se kod dužnika razvila praksa izbjegavanja podmirivanja duga redovnim načinima naplate, ukoliko je dug osiguran izdavanjem zadužnice ili bjanko zadužnice.

Premda je od 1. rujna 2017. godine razina zaštite dužnika pojačana, smatramo da i dalje izdanim zadužnicama treba pridavati značajnu pažnju, te pripremiti i voditi odgovarajuće izvanbilančne evidencije o izdanim zadužnicama i/ili provoditi odgovarajuća knjiženja u glavnoj i/ili pomoćnim knjigama.

Zadužnica je instrument osiguranja plaćanja. No, nema zapreke da dužnik zadužnicu ili bjanko zadužnicu izda s namjerom da se naplata obavi isključivo preko zadužnice, što može dovesti i do drugačijeg pristupa u evidentiranju zadužnice u poslovnim knjigama njezina izdavatelja. Posebice to vrijedi u slučaju prijenosa zadužnice trećoj strani. Upravo ovaj pristup ostavlja otvorenim mogućnost da se evidentiranju zadužnici pristupa na dva načina. Tako su kod dužnika moguća dva načina evidentiranja izdanih zadužnica:

- provođenjem knjiženja u analitičkoj evidenciji i glavnoj knjizi.
- preko izvanbilančne evidencije

U nastavku pojašnjavamo navedene načine evidentiranja.

Granica između instrumenta osiguranja plaćanja i instrumenta plaćanja vrlo je tanka te ovisi o namjeri izdavatelja zadužnice više nego o osobi koja zahtijeva njezino izdavanje, tj. vjerovniku.

Izdavanjem zadužnice ne poništava se mogućnost da dug bude podmiran redovnim načinima plaćanja, ali se isto tako ne može zabraniti dužniku da dug koji je pokriven izdanom zadužnicom odluči ne podmiriti redovnim načinima plaćanja.

U slučaju kada dužnik iskaže namjeru da dug za koji je izdana zadužnica ne podmiruje redovnim načinima plaćanja, postaje izvjesno za će dug prema dobavljaču (vjerovniku) biti zatvoren zadužnicom te se mogu provesti knjiženja koja prikazujemo u primjeru koji slijedi.

Primjer 1. – Knjiženje izdane zadužnice:

- 1) Izdana zadužnica vjerovniku na iznos od **75.000,00** eura;
- 2) Vjerovnik naplatio zadužnicu—izvod žiro-računa **75.000,00** eura.

Knjiženje:

214 Obveze za izdane zadužnice		2200 Obveze prema dobavljačima—pravnim osobama u zemlji...	
(2) 75.000,00	75.000,00 (1)	(1) 75.000,00	75.000,00 S°

1000 Žiro-račun za redovno poslovanje	
S° 444.444,00	75.000,00 (2)

Obzirom da je osnovna namjena zadužnice osiguranje plaćanja, smatramo da se, u slučaju ovakvog pristupa evidentiranju zadužnice, dužnik treba u **adekvatnom internom aktu utvrditi da će izdana zadužnice evidentirati na ovaj način.**

Od trenutka kada je zadužnicu predao FINI na naplatu do prijenosa sredstava na račun, **treba čekati 60 dana**, koliko iznosi rok u kojem dužnik zadužnicu poslanu na naplatu može pobijati pravnim sredstvima. Obzirom da se zadužnica na naplatu dostavlja za dospelje dugove, to znači da vjerovnik mora čekati dodatnih 60 dana od datuma koje je s dužnikom ugovorio za plaćanje njegovih obveza. Stoga **nije nerazumno da vjerovnik u takvim slučajevima od dužnika zahtijeva da se isti odrekne 60-dnevne odgode naplate zadužnice.** Dužnik će u slučaju takvog dogovora vjerovniku sa zadužnicom ili po naknadnom pozivu vjerovnika dostaviti **suglasnost kojom izričito dopušta prijenos zaplijenjenih sredstava prije proteka tog roka.**

Treba ipak imati na umu da je osnovno svojstvo zadužnice osiguranje plaćanja, te da nije prikladno koristiti ju kao instrument plaćanja. Na to upućuju dodatni troškovi koji nastaju pri izdavanju zadužnice (naknada javnom bilježniku) kao i oportuni troškovi koji nastaju zbog vremena koje uprava i administracija utroši za njezino izdavanje i praćenje. Obzirom da knjiženja ne daju sve relevantne informacije o izdanim zadužnicama smatramo da dužnik pored knjiženja treba voditi i dodatnu izvanbilančnu evidenciju o kojoj pišemo u poglavlju koje slijedi.

Iz svega navedenog proizlazi da će se ovaj pristup zadužnici koristiti rijetko, samo u slučajevima kada postoji sumnja u buduća postupanja vjerovnika, te se neisplatom redovnim putem želi onemogućiti nezakonita upotreba zadužnice. Od 1. rujna 2017. takvo postupanje trebalo bi postati još rjeđe.

3. Izvanbilančno evidentiranje zadužnice

Zadužnica je prvenstveno instrument osiguranja plaćanja. To znači da dužnik i u slučaju kada je vjerovniku uručio zadužnicu dug podmiruje na uobičajene načine (plaćanjem preko žiro računa, kompenzacijskim plaćanjem ili gotovinskim plaćanjem). U slučaju ako se dug podmiri redovnim putem, vjerovnik je dužan vratiti dužniku neiskorištenu zadužnicu.

U tom slučaju trenutak izdavanja zadužnice ne evidentira se u glavnoj knjizi. Naime, prema računovodstvenim standardima za evidentiranje obveze zadužnici potrebna je izvjesnost da će takva obveza nastati. Obzirom da se dug namjerava podmiriti redovnim putem, zadužnica možda neće biti korištena, te iz tog razloga izvjesnosti koja je potrebna za evidentiranje obveze po zadužnici nema.

Dodatno, treba imati na umu da bi evidentiranje obveze po zadužnici u slučajevima kada se planira dug podmiriti redovnim načinima plaćanja stvaralo probleme i u praćenju obveza. Osobito to vrijedi u slučajevima kada se plaćanja obavljaju prema listi dospelosti koja se izvlači iz analitičke evidencije dobavljača, a knjiženjem obveze prema zadužnici zatvorena je obveza prema tom dobavljaču.

ističemo...

Kada se koristi kao instrument osiguranja plaćanja, **izdanu zadužnicu ne treba evidentirati u glavnoj knjizi izdavatelja zadužnice.**

No, to nikako ne znači da izdane zadužnice ne treba pratiti. Smatramo prikladnim da se svaka izdana zadužnica prati kroz adekvatnu izvanbilančnu evidenciju i to po mogućnosti zajedno sa stanjem duga za koji je izdana, kako bi dužnik u svakom trenutku raspolagao sa relevantnim informacijama i mogao prevenirati eventualna neispravna ili nezakonita postupanja vjerovnika sa zadužnicama koje su mu predane.

Smatramo da bi takva evidencija trebala sadržavati slijedeće podatke:

- podatke o vjerovniku,
- podatke o početnom stanju duga (broj izdanog računa i početni iznos duga),
- dospeljeće plaćanja,
- podaci o podmirenjima duga (iznosi, datumi i načini plaćanja),
- podaci o izdanoj zadužnici (broj zadužnice, datum izdavanja, iznos upisan na zadužnici ili maksimalni iznos bjanko zadužnice) te
- opis postupaka vezanih uz izdanu zadužnicu.

5. Na kraju...

Evidentiranje zadužnice u glavnoj knjizi izdavatelja kao postupak bio je prihvatljiviji do 31. kolovoza 2017. godine kada je zadužnica imala učinak rješenja o pravomoćnoj ovrsi. To znači da se do tog roka zadužnica nije mogla pobijati redovnim pravnim sredstvima, pa nisu rijetki slučajevi u praksi da je dužnik svoj dug podmirio redovnim sredstvima, a da je vjerovnik neovisno o tome, zadužnicu poslao na naplatu, te time ostvario stjecanje bez osnove.

Neovisno o tome što se takvo stjecanje naknadno može pobiti, to je dužnika dovodilo u nepovoljnu situaciju da mora zahtijevati od vjerovnika povrat preplaćenog duga. Što je još gore, na ovaj način dužnik je bio nedovoljno zaštićen u slučaju kada je vjerovnik ovakvo postupanje proveo s namjerom prijave. Knjiženje obveze prema zadužnici i zatvaranje s tim knjiženjem osnovnog duga metoda je evidentiranja kada dužnik smatra da je izdavanjem zadužnice podmirio dug te ga ne namjerava više podmirivati redovnim putem, što je zadužnici dalo svojstvo instrumenta plaćanja što nije njegova osnovna namjena, ali otklanja opasnost od dvostruke naplate duga.

Od 1. rujna 2017. godine dužnik ima na raspolaganju 60 dana i sva redovna pravna sredstva za zaustavljanje novčane transakcije po izdanoj zadužnici. Bolja zaštita dužnika smanjuje rizik od duple i neispravne naplate duga, pa je dužnik sigurniji da zadužnicom vjerovnik neće ostvariti stjecanje bez osnove. Time je zadužnici vraćena uloga sigurnog instrumenta osiguranja plaćanja, te je dužnik može nastaviti upotrebljavati uvažavajući njezinu osnovnu funkciju, te ju voditi izvanbilančno, a ne preko glavne knjige.